12. Лімська декларація керівних принципів контролю : Декларація від 01.01.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/604_001

13. Гетманець О. П.. Правові принципи бюджетного контролю. *Форум* права. 2017. № 5. С. 84-90.

14. Письменна Т. Принципи бюджетного контролю: теоретична інтерпретація та практика виконання. *Світ фінансів.* 2011. № 4. С. 115–127.

15. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

16. Григор'єв Д. Поняття та особливості бюджетного контролю в Україні. *Підприємництво, господарство і права.* 2018 №2. С. 124-130.

REFERENCES:

1. Kuzmenko, O.A. & Prorochenko, V. V. (2002). Kontrol za vykonanniam Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy yak funktsiia upravlinnia. [Control over the implementation of the State Budget of Ukraine as a management function] dys. ...kand. yuryd. nauk. K., 97. [in Ukrainian].

2. Kosinov, S. A. (2015). Kontrol u demokratychnii derzhavi. [Control in a democratic state]. monohrafiia. Kh. : Pravo. 360. [in Ukrainian].

3. Pro osnovni zasady zdiisnennia derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini. (1993,January 26). [On the main principles of state financial control in Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2939-XII. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-12 [in Ukrainian].

4. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy. (2010, July 8). [Budget Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2456-VI Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-1 [in Ukrainian].

5. Hetmanets, O. P. (2016). Biudzhetnyi kontrol yak napriam publichnoi finansovoi diialnosti. [Budget control as a direction of public financial activity]. *Publichne pravo.* № 2 (22). 124-133. [in Ukrainian].

6. Babin, I.I. (2010). Biudzhetne pravo Ukrainy. [Budget law of Ukraine]. Navch. posibnyk. Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t, 296. [in Ukrainian].

7. Voronova, L.K. (2014). Finansove pravo Ukrainy. [Financial law of Ukraine]. navch. posib: Kyiv, 407. [in Ukrainian].

8. Latkovskyi, P. P. (2017). Pravove rehuliuvannia biudzhetnoho kontroliu v Ukraini. [Legal regulation of budget control in Ukraine]. avtoref. dys. ...kand. yuryd. nauk: 12.00.07. 24. [in Ukrainian].

9. Kozynets, I. H. (2019). Meta i zadachi biudzhetnoho. [Purpose and tasks of the budget]. *Aktualni problemy vitchyznianoi yurysprudentsii*. № 3. 91-94. [in Ukrainian].

10. Hetmanets, O. P. (2008). Biudzhetnyi kontrol: orhanizatsiino-pravovi zasady. [Budgetary control: organizational and legal principles]. monohrafiia. Kharkiv. Ekohraf, 308. [in Ukrainian].

11. Hetmanets, O. P. (2009). Metody biudzhetnoho kontroliu. [Methods of budget control]. *Pravo i Bezpeka.* № 3. 91-95. [in Ukrainian].

12. Limska deklaratsiia kerivnykh pryntsypiv kontroliu (1977, January 1). [Limska deklaratsiia kerivnykh pryntsypiv kontroliu]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090#Text [in USA].

13. Hetmanets, O. P. (2017). Pravovi pryntsypy biudzhetnoho kontroliu. [Legal principles of budgetary control]. *Forum prava.* № 5. 84-90. [in Ukrainian].

14. Pysmenna, T. (2011). Pryntsypy biudzhetnoho kontroliu: teoretychna interpretatsiia ta praktyka vykonannia. [Principles of budget control: theoretical interpretation and implementation practice]. *Svit finansiv.* № 4. 115–127. [in Ukrainian].

15. Konstytutsiia Ukrainy. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine]. Retrieved from: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-vr [in Ukrainian].

16. Hryhoriev, D. (2018). Poniattia ta osoblyvosti biudzhetnoho kontroliu v Ukraini. [The concept and features of budget control in Ukraine]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i prava.* №2. 124-13 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 7.05.2021

УДК 342.9

Холодков Андрій Валерійович
e-mail: boris06061979@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

В даній науковій статті розкрито поняття та особливості адміністративної відповідальності за правопорушення у бюджетній сфері. Визначено, що бюджетно-правові відносини охороняються не лише нормами фінансового права, але й нормами інших галузей, передусім, адміністративного права. Виняткова роль адміністративно-правового інструментарію пояснюється тим, що саме у нормах КУпАП передбачено переважаючу більшість діянь, які відповідно до адміністративного законодавства визнаються бюджетними правопорушеннями.

Адміністративна відповідальність за правопорушення у бюджетній сфері – це урегульована нормами процесуального права примусова діяльність уповноважених суб'єктів, що полягає в застосуванні до правопорушника норм бюджетного законодавства адміністративних стягнень.

Особливостями адміністративної відповідальності за правопорушення у бюджетній сфері є: 1) склад адміністративного порушення норм законодавства про порушення бюджетного законодавства визначено в ст. 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства»; ст. 164-14 КУпАП «Порушення законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти»; 3) ст. 184-1 КУпАП «Неправомірне використання державного майна»; 4) ст. 164-2 КУпАП «Порушення законодавства з фінансових питань»; 2) передбачає застосування до правопорушників адміністративних стягнень та фінансових санкцій; 3) об'єктом є суспільні відносини, що виникають в сфері бюджетного законодавства; 4) підвідомчість справ бюджетні порушення належить: районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді); органи державного фінансового контролю; 5) до адміністративної відповідальності за порушення норм бюджетного законодавства притягаються: громадяни України, іноземці, особи без громадянства, суб'єкти провадження господарської діяльності, посадові особи органів публічної адміністрації; 6) акт про притягнення до адміністративної відповідальності приймається колегіально; 7) протокол мають право складати уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції, державного фінансового контролю та Рахункової палати України.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, бюджетне законодавство, бюджет, державне майно, адміністративна відповідальність.

Kholodkov A. THE FEATURES OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR OFFENSES IN THE BUDGET SPHERE

This scientific article discloses the concept and features of administrative responsibility for offenses in the budgetary sphere. It was determined that budgetary and legal relations are protected not only by the rules of financial law, but also by the rules of other branches, first of all, by administrative law. The exceptional role of the administrative-legal toolkit is explained by the fact that it is in the regulations of the Code of Administrative Offenses that the vast majority of acts are recognized as budget offenses according to administrative legislation.

Administrative responsibility for offenses in the budgetary sphere is a coercive activity of authorized subjects regulated by the rules of procedural law, which consists in applying to the offender the norms of the budgetary legislation of administrative fines.

Features of administrative liability for offenses in the budgetary sphere are: 1) the composition of the administrative violation of legislation on violations of budgetary legislation is defined in Art. 164-12 of the Code of Administrative Offenses "Violation of budget legislation"; Art. 164-14 of the Code of Administrative Offenses "Violation of the legislation on procurement of goods, works and services with state funds"; 3) Art. 184-1 of the Criminal Procedure Code "Improper use of state property"; 4) Art. 164-2 of the Criminal Procedure Code "Violation of legislation on financial matters"; 2) provides for the application of administrative fines and financial sanctions to offenders; 3) the object is social relations arising in the field of budget legislation; 4) the sub-department of budget violation cases belongs to: district, district in the city, city or city-district courts (judges); bodies of state financial control; 5) the following persons shall be held administratively liable for violations of budget legislation: citizens of Ukraine, foreigners, stateless persons, subjects of economic activity, officials of public administration bodies; 6) the act of bringing to administrative responsibility is adopted collegially; 7) authorized officials of the National Police, State Financial Control and Accounting Chamber of Ukraine have the right to draw up the protocol.

Key words: administrative offense, budget legislation, budget, state property, administrative responsibility.

Постановка проблеми. Бюджетно-правові відносини охороняються не лише нормами фінансового права, але й нормами інших галузей, передусім, адміністративного права. Виняткова роль адміністративно-правового інструментарію пояснюється тим, що саме у нормах КУпАП передбачено переважаючу більшість діянь, які відповідно до адміністративного законодавства визнаються бюджетними правопорушеннями.

У наукових дослідженнях справедливо відзначають, що перелік порушень, наведений у КУпАП базується на статті 116 БК України [1, с. 144] та охоплюються диспозиціями норм п.п. 1, 9-16, 20, 22-30, 37, 38 цієї статті БК України [2]. Проте кожна із галузей права має свій категорійний апарат та практику його застосування. Вважаємо, поняття «бюджетне правопорушення» доцільно використовувати лише в межах фінансово-правових відносин та позначати ним делікт, за вчинення якого настає бюджетно-правова (фінансово-правова) відповідальність у вигляді застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства (стаття 117 БК України). А щодо дослідження адміністративної відповідальності за проступки у бюджетній сфері обґрунтованим видається використання законодавчо закріпленого поняття – порушення бюджетного законодавства (як це передбачено у статті 164-12 КУпАП). Це сприятиме розмежуванню схожих правових явищ та допомагатиме більш чітко охарактеризувати зазначені делікти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання адміністративної відповідальності були викладені у працях науковців-адміністративістів: В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяка, І.Л.Бородіна, В. М. Гаращука, І. П. Голосніченка, Т. О. Гуржія, Є. В. Додіна, Р. А. Калюжного, С.В.Ківалова, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко та ін.

Мета статті – дослідження правової природи адміністративних правопорушень в бюджетній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим є визначити підстави адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства. У наукових дослідженнях пропонувалося до адміністративних проступків, що вчиняються у бюджетній сфері, віднести діяння, передбачені у: 1) статті 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства»; 2) статті 164-14 КУпАП «Порушення законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти» (здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти без застосування визначених законом процедур; застосування

процедур закупівлі з порушенням законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, в тому числі оформлення документації конкурсних торгів (кваліфікаційної документації) з порушенням законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти тощо); 3) статті 184-1 КУпАП «Неправомірне використання державного майна» (використання посадовою особою в особистих чи інших неслужбових цілях державних коштів тощо); 4) статті 51 КУпАП «Дрібне викрадення чужого майна» (дрібне викрадення чужого майна, у тому числі й державного, шляхом шахрайства, привласнення чи розтрати); 5) статті 164-2 КУпАП «Порушення законодавства з фінансових питань» (приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням установленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей, несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану підприємства державного сектору економіки та звіту про його виконання, перешкоджання працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок тощо) [3].

З огляду на виокремлений перелік адміністративних правопорушень в досліджуваній сфері, вбачається недоцільним розширення переліку порушень бюджетного законодавства, за які передбачено адміністративну відповідальність за рахунок проступків, що лише в окремих випадках безпосередньо стосуються бюджетної сфери, зокрема адміністративні правопорушення, передбачені статтями 164-2, 51, 184-1, 164-14 КУпАП. Тому під час дослідження адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства доцільно зосередити увагу саме на аналізі статті 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства», назва та зміст якої найбільш чітко відповідають предмету дослідження. Сутнісні характеристики особливостей застосування заходів адміністративної відповідальності доцільно розкривати через аналіз складу відповідного адміністративного проступку. Склад адміністративного правопорушення – це сукупність установлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення. Загально прийнято до складу адміністративного правопорушення відносити ознаки, притаманні об'єкту, об'єктивній і суб'єктивній сторонам та суб'єкту правопорушення. Об'єктом адміністративного порушення вважаються суспільні відносини, які можуть регулюватись різними галузями права, але охороняються за допомогою застосування заходів адміністративної відповідальності.

Об'єктом цього правопорушення слід визнати суспільні відносини, що виникають у зв'язку з діяльністю, пов'язаною із складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України. Зовнішній прояв протиправної поведінки, внаслідок якої здійснюється посягання на об'єкт адміністративно-правової охорони вважають об'єктивною стороною адміністративного правопорушення [4, с. 256].

До елементів об'єктивної сторони традиційно відносять протиправне діяння (дія або бездіяльність), наслідки такого діяння (заподіяна шкода); причинно наслідковий зв'язок між діянням та шкодою. Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 164-12 КУпАП виявляється у таких порушеннях бюджетного законодавства України: 1) включення недостовірних даних до бюджетних запитів, що призвело до затвердження необґрунтованих бюджетних призначень або необґрунтованих бюджетних асигнувань (ч.1 ст.164-12 КУпАП); 2) порушення вимог БК України при здійсненні попередньої оплати за товари, роботи та послуги за рахунок бюджетних коштів, а також порушення порядку і термінів здійснення такої оплати (ч.1 ст.164-12 КУпАП); 3) здійснення платежів за рахунок бюджетних коштів без реєстрації бюджетних зобов'язань, за відсутності підтвердних документів чи при включенні до платіжних документів недостовірної інформації, а також безпідставна відмова у проведенні платежу органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів (ч.1 ст.164-12 КУпАП); 4) порушення вимог Бюджетного кодексу України при здійсненні витрат державного бюджету (місцевого бюджету) у разі несвоєчасного набрання чинності законом про Державний бюджет України (несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет) на відповідний рік (ч.1 ст.164-12 КУпАП) та ін. [3].

Можна сказати, більшість складів за конструкцією об'єктивної сторони є формальними, що зумовлює можливість розглядати шкідливі наслідки та причинний зв'язок як необов'язкові ознаки щодо цієї групи складів. Разом з тим суспільна шкідливість – це своєрідна риса адміністративного правопорушення, яка відмежовує правомірне діяння від протиправного. Всі нормативно-правові акти, особливо в сфері бюджету, встановлюють, регулюють поведінку суб'єктів правовідносин для задоволення суспільних потреб.

Суспільно-шкідливі правопорушення в бюджетній сфері дезорганізовують нормальний ритм життєдіяльності суспільства, спрямовані проти існуючих суспільних відносин, вносять у них елементи соціальної напруженості, можуть привести до фінансової кризи [5, с. 78]. Лише два склади адміністративного правопорушення – включення недостовірних даних до бюджетних запитів, що призвело до затвердження необґрунтованих бюджетних призначень або необґрунтованих бюджетних асигнувань (ч. 1 ст. 164-12 КУпАП) та прийняття рішень, що призвели до перевищення граничних обсягів державного (місцевого) боргу чи граничних обсягів надання державних (місцевих) гарантій (ч. 3 ст. 164-12 КУпАП) можливо визначити як матеріальні, тобто такими, в яких шкідливі наслідки є обов'язковими [3].

Суб'єктів адміністративного правопорушення прийнято поділяти на загальні та спеціальні. Спеціальні суб'єкти крім необхідних для загального суб'єкта ознак (вік, осудність тощо) характеризуються спеціальними ознаками, що вказують на особливості їх правового становища. Посадові особи вважаються спеціальними суб'єктами адміністративного правопорушення. Відповідно як спеціальні суб'єкти посадові особи розпорядників та одержувачів бюджетних коштів несуть адміністративну відповідальність за порушення бюджетного законодавства. Розпорядники (бюджетні установи) та одержувачі (громадські чи інші організації, суб'єкти господарювання, які не мають статусу бюджетної установи) як юридичні особи у бюджетних правовідносинах діють через представників – посадових осіб, наділених повноваженнями або на підставі нормативних актів, або на підставі правочинів.

Обов'язковою ознакою посадової особи як суб'єкта адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства є «наявність повноважень щодо розпорядження в адміністративному порядку грошовими ресурсами» [6, с. 210]. Такій ознаці відповідають особи, яким згідно законодавства чи установчих документів надано право розпорядження рахунками і підписання платіжних, розрахункових та інших розпорядчих документів.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення проявляється у внутрішньому психічному ставленні осудного дієздатного суб'єкта до вчиненого ним правопорушення та його шкідливих наслідків [6, с. 213], тобто цей елемент складу правопорушення становить пов'язана із його вчиненням психічна діяльність особи. До ознак, які характеризують суб'єктивну сторону, належать вина, мотив і мета вчинення правопорушення. При цьому для кваліфікації діяння як адміністративного проступку, передбаченого ст. 164-12 КУпАП мета та мотив порушення бюджетного законодавства правового значення не мають [3]. Саме сукупність цих елементів (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона) мають визначальний вплив на віднесення того чи іншого діяння до адміністративно-карних порушень бюджетного законодавства. При цьому важливим є чіткість та однозначність нормативно-правових конструкцій, що визначають, передусім, об'єктивну сторону, суб'єктів адміністративного правопорушення та форми їх вини [5, с. 170].

На законодавчому рівні питання застосування заходів відповідальності за порушення бюджетного законодавства та питання бюджетного контролю конструктивно пов'язані. Про це свідчить і назва та структура Розділу V БК України «Контроль за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальність за порушення бюджетного законодавства», і приписи статті 118 БК України «Застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства» [7]. Відповідно до цієї норми, суб'єктами застосування такого заходу впливу, як попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства, є будь-який учасник бюджетного процесу, уповноважений на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, суб'єктами застосування більшості інших заходів впливу є Міністерство фінансів України, органи державного фінансового контролю, місцеві фінансові органи й інші державні органи, які відповідно до БК України вважаються органами бюджетного контролю.

У ст. 118 БК України передбачалися заходи, що застосовуються до розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за вчинені ними бюджетні правопорушення, а саме: застосування адміністративних стягнень до осіб, винних у бюджетних правопорушеннях відповідно до закону; зупинення операцій з бюджетними коштами. А відповідно до ч. 2 ст. 119 БК України, у разі нецільового використання бюджетних коштів, отриманих у вигляді субвенції, зазначені кошти підлягають обов'язковому поверненню до відповідного бюджету у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. У той же час новий БК України від 08.07.2010 р. містить вже 40 складів порушень бюджетного законодавства (ст. 116) й 8 видів заходів впливу на порушників (ст. 117), серед яких: попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства; зупинення операцій з бюджетними коштами; призупинення бюджетних асигнувань; зменшення бюджетних асигнувань; повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету; зупинення дії рішення про місцевий бюджет; безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів; інші заходи впливу, які можуть бути визначені законом про Державний бюджет України [7].

При цьому слід зазначити, що фактично усі з перерахованих заходів не є саме заходами відповідальності. Їх не можна розглядати як санкції за здійснення бюджетних правопорушень, тому що вони не несуть каральної функції, не мають на меті привселюдного покарання суб'єкта правопорушення, а спрямовані в першу чергу на примусове виконання обов'язків учасників бюджетних відносин [8, с. 93-95]. Наприклад, зупинення операцій з бюджетними коштами; призупинення бюджетних асигнувань; зменшення бюджетних асигнувань; повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету; зупинення дії рішення про місцевий бюджет; безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів служать лише способами забезпечення бюджетних зобов'язань, припинювальними й правопоновлювальними примусовими заходами. Це ж відноситься й до такого заходу примусу, як попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства.

У процесі застосування заходів адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства органам бюджетного контролю також відводиться важлива роль. Так, відповідно до статті 255 КУпАП, протоколи про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства», мають право складати уповноважені на те посадові особи органів

державного фінансового контролю та Рахункової палати України [3]. У статті 110 БК України зазначено, що до повноважень Рахункової палати з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України, у тому числі за утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу, ефективністю управління коштами державного бюджету, використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, що надаються з державного бюджету [7].

Так, у рамках адміністративного примусу, як різновиду державного правового примусу, можливе застосування заходів адміністративного попередження, припинення, процесуального забезпечення, стягнення (покарання), а також заходів відбудовного характеру. При цьому адміністративне покарання й правопоновлювальні заходи можуть застосовуватися паралельно, застосування одних не виключає можливості застосування інших. З урахуванням вищевикладеного можна зробити висновок про те, що застосування заходів, зазначених у ст.ст. 118,119 БК України та ст. 117 БК України можливо в рамках залучення порушника до адміністративної відповідальності [7]. Але, дане твердження є дискусійним у зв'язку з нелогічною й нечіткою позицією законодавця.

Висновки. *Адміністративна відповідальність за правопорушення у бюджетній сфері* – це урегульована нормами процесуального права примусова діяльність уповноважених суб'єктів, що полягає в застосуванні до правопорушника норм бюджетного законодавства адміністративних стягнень.

Особливостями адміністративної відповідальності за правопорушення у бюджетній сфері є: 1) склад адміністративного порушення норм законодавства про порушення бюджетного законодавства визначено в ст. 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства»; ст. 164-14 КУпАП «Порушення законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти»; 3) ст. 184-1 КУпАП «Неправомірне використання державного майна»; 4) ст. 164-2 КУпАП «Порушення законодавства з фінансових питань»; 2) передбачає застосування до правопорушників адміністративних стягнень та фінансових санкцій; 3) об'єктом є суспільні відносини, що виникають в сфері бюджетного законодавства; 4) підвідомчість справ бюджетні порушення належить: районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді); органи державного фінансового контролю; 5) до адміністративної відповідальності за порушення норм бюджетного законодавства притягаються: громадяни України, іноземці, особи без громадянства, суб'єкти провадження господарської діяльності, посадові особи органів публічної адміністрації; 6) акт про притягнення до адміністративної відповідальності приймається колегіально; 7) протокол мають право складати уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції, державного фінансового контролю та Рахункової палати України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бардаш С.В. Класифікація принципів контролю як складного поліморфного явища. *Економіка та держава*. 2012. No 7. С. 4–8.

2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від від 14.07.2015 р. № 596-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text

4. Гетманець О. П. Бюджетний контроль як напрям публічної фінансової діяльності. *Публічне право.* 2016. № 2 (22). С. 124-133.

5. Гетманець О. П.. Бюджетне законодавство України як об'єкт бюджетного контролю. *Форум права.* 2016. № 4. С. 66–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_4_13.pdf

6. Бех Г.В. Фінансове право України: Підручник. / За ред. М.П. Кучерявенка. К.: Юрінком Інтер, 2006. 319 с.

7. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text

8. Андрійко О.Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади. К.: Наук. думка; ІДП НАН України, 2004. 304 с.

REFERENCES:

1. Bardash, S.V. (2012). Klasyfikatsiia pryntsypiv kontroliu yak skladnoho polimorfnoho yavyshcha. [Classification of control principles as a complex polymorphic phenomenon]. Ekonomika ta derzhava. No 7. 4–8. [in Ukrainian].

2. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy. (2010, July 8). [Budget Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2456-VI Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-1 [in Ukrainian].

3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. (1984, December 7). [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. No8074-10. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text [in Ukrainian].

4. Hetmanets, O. P. (2016). Biudzhetnyi kontrol yak napriam publichnoi finansovoi diialnosti. [Budget control as a direction of public financial activity]. *Publichne pravo.* № 2 (22). 124-133. [in Ukrainian].

5. Hetmanets, O. P. (2016). Biudzhetne zakonodavstvo Ukrainy yak obiekt biudzhetnoho kontroliu. [Budget legislation of Ukraine as an object of budget control]. Forum prava. № 4. 66–71. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_4_13.pdf [in Ukrainian].

6. Bekh, H.V., & Kucheriavenko, M.P. (2006). Finansove pravo Ukrainy. [Financial law of Ukraine]. Yurinkom Inter. 319. [in Ukrainian].

7. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy. (2010, July 8). [Budget Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2456-VI Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-1 [in Ukrainian].

8. Andriiko, O.F. (2004). Derzhavnyi kontrol v Ukraini: orhanizatsiino-pravovi zasady. (2004). [State control in Ukraine: organizational and legal foundations]. K.: Nauk. dumka; IDP NAN Ukrainy, 304. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 8.05.2021

УДК 349.3

Щербатюк Олексій Олегович
e-mail: oleksii.shcherbatiuk@gmail.com

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ НА ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В даній науковій статті висвітлено юридичні гарантії забезпечення права осіб з обмеженими можливостями на здобуття вищої освіти. Запропоновано дієві кроки, які сприятимуть гарантуванню права осіб з обмеженими можливостями на здобуття вищої освіти.

Нормами національного законодавства визначено, що особа з особливими освітніми потребами - особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти.

Для оптимізації процесу здобуття особами з особливими потребами вищої освіти, безумовним, є впровадження та сприяння подальшому розвитку глобалізаційних процесів, розвитку відео зв'язку, застосування та популяризація мультимедійних технологій тощо, що допоможе покращити процес навчання.

Автором внесено пропозиції, що органам публічної адміністрації для забезпечення права осіб з обмеженими можливостями на здобуття вищої освіти необхідно здійснити наступні кроки: 1. закріплення на законодавчому рівні положень, які зобов'язують заклади вищої освіти організовувати навчальний процес так, щоб навчання осіб з особливими освітніми потребами здійснювалося за спеціальними освітніми програмами з використанням спеціальної учбово-навчальної літератури та засобів навчання; 2. створення у структурі вищих навчальних закладів спеціальних навчально-реабілітаційних підрозділів; 3. організація курсів підвищення кваліфікації серед науково-педагогічного персоналу для здобуття спеціальних навичок подання навчального матеріалу студентам з числа осіб з обмеженими можливостями; 4. запровадження варіативного підходу та спеціальне обладнання навчальних аудиторій з вільним доступом до них осіб з особливими потребами; 5. запровадження дієвої державної концепції інклюзивного навчання на загальнодержавному рівні; 6. розроблення та прийняття програм перспективного розвитку щодо задоволення особливих освітніх потреб осіб з інвалідністю; 7. дієва інформаційна політика популяризації інклюзії з метою створення необхідних умов для зміни негативних стереотипів і ставлення до неповносправних людей в українському суспільстві на основі досягнення соціальної солідарності і соціальної справедливості.

Ключові слова: особа з обмеженими можливостями, вища освіта, конституційне право, інклюзивне навчання, дуальне навчання.

Shcherbatyuk O. LEGAL GUARANTEES OF ENSURING THE RIGHTS OF PERSONS WITH LIMITED OPPORTUNITIES TO OBTAIN HIGHER EDUCATION

This scientific article highlights the legal guarantees of ensuring the right of persons with disabilities to obtain higher education. Effective steps are proposed that will contribute to guaranteeing the right of persons with disabilities to obtain higher education.

According to the norms of national legislation, a person with special educational needs is a person with a disability who needs additional support to ensure obtaining a higher education.

In order to optimize the process of obtaining higher education by persons with special needs, it is imperative to implement and promote the further development of globalization processes, the development of video communication, the use and popularization of multimedia technologies, etc., which will help improve the learning process.

The author made suggestions that public administration bodies should take the following steps in order to ensure the right of persons with disabilities to obtain higher education: 1. enshrine at the legislative level the provisions that oblige higher education institutions to organize the educational process in such a way that the education of persons with special educational needs were carried out according to special educational programs with the use of special teaching and learning literature and teaching aids; 2. creation of special educational and rehabilitation units in the structure of higher educational institutions; 3. organization of advanced training courses among scientific and pedagogical staff to acquire special skills in presenting educational material to students from among persons with disabilities; 4. introduction of a variable approach and special equipment of educational classrooms with free access to them for persons with special needs; 5. introduction of an effective state concept of inclusive education at the national level; 6. development and adoption of prospective development programs to meet the special educational needs of persons with disabilities; 7. an effective informational policy for the promotion of inclusion in order to create the necessary conditions for changing negative stereotypes and attitudes towards disabled people in Ukrainian society on the basis of achieving social solidarity and social justice.

Key words: a person with disabilities, higher education, constitutional law, inclusive education, dual education.

Постановка проблеми. Одним з конституційних прав людини і громадянина є право на освіту, в